

Gözlerimden akana uyku diyorlar. Bugünlerde uyku eksikliği ve bunun getirdiği verimsizlik ve bunun da getirdiği suçlulukla meşgulüm. İnsanın iyi hissetmesinin yolu, vazifesi olduğunu düşündüğü şeyi yapması.

Vazifesi nedir? Buna karar vermek bir ömür sürüyor ama insanın bir vazifesi olduğunu kabul etmesi bile önemli bir adım. Çoğunun haberi yok.

Veya var. İnsanı oturduğumuz yerden cahil diye tanımlıyoruz? Ne için? Bizim bildiklerimizi bilmediği için. Belki bildiği başka şeyler var, belki bilgimizin ona bir faydası yok, belki bilmek onun için herhangi bir anlam ifade etmeyecek. İnsanın bilmesi bilimsel mi? Bilginin hangi türü bilimsel?

Bilimsel ahlak deyince buna sadece evrimsel manada bir anlam verebilirsin. Onun da söylediği, genlerini bir sonraki nesle aktaracak kadar bilgili olmak yeter. Fazlasına gerek yok. Genlerini aktaracak kadar bilgi de, bizim insanımızda mevcut demek ki, kökü kurumuyor hiçbirinin. Yeryüzünün durumunda ve insanların halinden şikayet ederken, konuya *bilimsel* yaklaşıncı, aklıma bu geliyor. Bilimsel olarak şu an yeryüzünde yaşayan herkesin atasının yaptığı *doğru* olmalı ki, biz şu anda buradayız. Adamlar ne yaptılarsa artık, nasıl yaşadıılarsa, doğru yaşamışlar ki biz olmuşuz. *Bilimsel* olarak bunu söyleyebiliyoruz.

Bunun dışında ne söyleyebiliyoruz? Mesela *kürevi hararetin* insandan kaynaklandığını, beşerin bitmez tükenmez tüketim iştahını doyurmaya çalışan üretim iştahından kaynaklandığını görüyoruz. Bu aslında o kadar bilimsel değil. Isınmanın siimülasyonları bunu söylüyor, büyük ihtimalle de doğru, velakin, ısınmanın tam olarak neye yol açacağı konusunda çeşitli fikirler var. Bunların az bir kısmı insanın yok oluşunu içeriyor. Daha hararetli bir dünyada yaşamaya alışık genlerin sahipleri, sıcağa adapte olabilirlerse, bilimsel manada *doğru* şeyi yapmış olacaklar.

Ancak, tabii ki, *cehalet* konusundaki perspektifimiz yanlış. Bu yanlışta ısrar edince, aslında bilginin hiçbir ahlakî tarafı bulunmadığına varabiliriz. *Cehalet* topluma uyumla alakalı bir durum, insanın içinde bulunduğu topluluğun bilgisine vükufuyla ilgili. Çünkü tek başına mutlak bir cehalet yok, soyutlanmış, bilenden vareste bir bilgi olmadığı gibi, ferde dair mutlak bir cehalet de yok. İnsanın cahil olmasının ölçüsü, içinde bulunduğu topluluğun bilgisine sahip olmayışı.

Bu sebeple insanî bir arıza gibi görünen cehalet, aslında cemî bir mesele. Kürevî hârın artışıındaki cehalet de benzer, bunun insanların genelini yok etmeyeceğini tahmin ederiz, ancak bugün doğru bildiğimiz ve güzel bulduğumuz bütün toplumsal araçların yok olma ihtimali hayli yüksek.

Buradan yürüyeceğim yer Liberalizm'in kofluğu. Bilen bilir, bilmeyen de şimdi bilsin, Liberal değilim. Günümüzde ekseriyete pek hoş ve sevimli gelen, *herkes başkalarına zarar vermediği sürece kafasına göre takılsın* duruşunun, misal, kürevi hararet gibi önemli konularda faydadan çok zararı olduğu kanaatindeyim.

Önünde bir tabak pırasa ve bir dilim pasta olan, ikisini de yeme özgürlüğüne sahip bildiğim hiçbir çocuk pırasa tercih etmez. Liberal dünya bize bu ikisi arasındaki tercihi kendimizin yapabileceğini, neticede sonuçlarını bilen, yetişkin bireyler olduğumuzu söylüyor. Bu yanlış. İnsanların hiç de rasyonel, akıllı davranan mahlukattan olmadığını görmek için uzun gözlemlere gerek yok. Liberal düşünce insanların akıllı olduklarını, önlerinde sağlıklı ve sağlıksız yiyecekler varken, sağlıklı olanı tercih edeceklerini iddia ediyor. Bu doğru bir iddia değil. Hiçbir zaman olmadı.

Günümüz Liberalizm'inin yürütülebilmesinin sebebi de, aslında bu çeşit hürriyetlere bağımsızlık üreten mekanizmalar geliştirmesi. *Medya, moda, mahalle baskısı, iş* vs. insanların özgürlüklerini kısıtlamak, onları duygusal/maddi açıdan şartlamak üzerine kurulu. İnsanlar bu mekanizmaların olduğu yerde *özgür* olabiliyor, çünkü ancak o zaman yeterince bağ tesis edilmiş oluyor. Orasından burasından öyle bağlamış ki, adamın karşısına geçip, *özgürsün* dediğinde en fazla *he ya, özgürüm* diye seviniyor. Ne kadar sevinçli.

Toplumların gelişmesi dedikleri bu bağların kuvvetlenmesi. Gerek devletin, gerek toplumun kişi üzerindeki tasarrufunun ve ferdin onlara bağımlılığının artması. Bu olmadığında Liberalizm çözülür gider. Hepimiz özgürlüğümüzü sonuna kadar yaşasak, dünya çok da güzel bir yer olmazdı. Liberal de olmazdı.

Liberalizm'e tabii, insanlar boşuna vasıl olmadı. Asıl sebep, *kimin dediğinin olacağı* meselesi. Eğer Liberalizm'in bizi özgür bıraktığı alanların tamamında aynı fikirde olsaydık, o zaman Liberal olmaya gerek kalmazdı. Üzerinde anlaşılmadığımız konularda insanları serbest bırakarak kavga çıkmasını engelliyoruz. Serbest bıraktığımızı söylüyoruz ve onlar da sair rüzgarüreteçleriyle şekillenmiş *düşüncelerine* göre davranıyor. Bu üreteçler kimin elindeyse, insanlar da öyle düşünüyor. Hepimiz özgürlüğümüzün sonuna kadar idrakindeyiz.